

РЕЦЕНЗІЇ

Шемасва Г. В.,доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
професор кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи
Харківської державної академії культури**ПЕРША МОНОГРАФІЧНА СТУДІЯ З ДОКУМЕНТНОЇ ЕВРИСТИКИ**

Рец. на монографію: Збанацька О. М. Комунікаційні засади документної евристики. Київ, 2018. 378 с. : рис., табл.

У сучасній системі соціальних комунікацій, що забезпечує цілеспрямований комунікаційний процес обміну соціально значущою інформацією, важливе місце належить інформаційному пошуку. Формування електронної складової соціальних комунікацій радикально трансформує комунікаційні процеси виробництва, розповсюдження та використання документів, інформації, знань. Це зумовлює зміни в організації інформаційного пошуку різних документів, від ефективності й результативності якого залежить оптимальне та якісне задоволення інформаційних потреб користувачів соціокомунікаційних структур. Тому надзвичайно важливим для інформаційної діяльності є розробка теоретико-методичної бази, спрямованої на удосконалення та уніфікацію створення пошукового образу документа в інформаційно-пошукових системах. Такі напрацювання складають фундамент для подальших, більш складних розробок в інформаційно-аналітичній діяльності та інформаційному обслуговуванні.

Поява нових розробок в цій галузі сьогодні вкрай необхідна. Монографічне дослідження О. М. Збанацької є, безперечно, актуальним та нагальним. Осмислення документної евристики як нового наукового напрямку про інформаційний пошук загалом відповідає сучасним тенденціям розвитку теорії соціальних комунікацій.

Слід відзначити логічну побудову структури монографії, яка послідовно розкриває вирішення дослідницьких завдань для досягнення мети та включає передмову, чотири розділи, післямову, список використаних джерел, іменний покажчик.

У передмові розкрито актуальність дослідження документної евристики, визначено основну мету та предмет дослідження, охарактеризовано методологічну та джерельну бази, позначено основні питання кожного розділу.

Важливо зазначити, що надзвичайно важливим для перших кроків знайомства з новим науковим напрямком – документною евристикою – є розділ перший «Теоретико-методологічні засади документної евристики», у якому розглянуто: генезис наукових поглядів на трактування евристики; понятійний апарат, сутність, складові та методологію документної евристики.

Вагомим результатом авторки монографії є проведення детального аналізу різних підходів до трактування терміна «евристика». Спеціальна увага приділена похідним від нього словосполученням, що є наявними у довідкових виданнях, а узагальнення одержаних даних в табличній та схематичній формах дозволило окреслити коло галузей знань, в яких вони набули поширення (пп. 1.1).

На основі розкриття базових концептів монографічного дослідження О. М. Збанацька запропонувала власне визначення документної евристики як комплексної системи знань, що вивчає теорію, історію і практику документального пошуку, його інтелектуальні та технологічні засади. Об'єктом вона визначила систему знань про методологію та технологію здійснення документального пошуку, а предметом – формування системи наукового знання про технологію здійснення документального пошуку у єдності з документами, пошуковими образами й масивами, довід-

ковим апаратом та суб'єктами документно-комунікаційної діяльності.

Комплексність методологічної бази дозволив авторці роботи, що рецензується, проникнути в специфіку документної евристики, зрозуміти можливості синтезу наукових ідей і практичного досвіду.

Дуже змістовними, особливо цікавими і корисними є матеріали другого розділу «Документна евристика як складова комунікаційного процесу», в якому охарактеризовано комунікаційне середовище документної евристики; досліджено інформаційні потреби як мотив для здійснення документної комунікації; розглянуто інформаційно-пошукові мови в системі документних комунікацій.

Спираючись на чинні стандарти й законодавчі акти в галузі документознавства, інформаційної, бібліотечної, архівної та музейної справи та наукові праці провідних вчених, О. М. Збанацька охарактеризувала види інформаційного пошуку, розглянула документні фонди країни як інтегровану систему, складовою якої є об'єкти документного пошуку. Особливу увагу в процесі характеристики комунікаційного середовища документної евристики авторкою приділено переосмисленню ролі і місця інформаційного працівника на основі аналізу довідкової літератури й праць попередників. Зокрема подано образи архівістів, документалістів, бібліотекарів, бібліографів, індексаторів, систематизаторів, предметизаторів, інформаційних брокерів та інших посередників комунікаційного процесу. Також цінним результатом цього розділу є характеристика видів інформаційно-пошукових мов: класифікаційної, предметизаційної, дескрипторної та ІІМ інтернету.

У розділі третьому «Комунікаційні аспекти документної евристики» інформаційний пошук розкрито як чинник документної евристики; подано стратегію документального пошуку; представлено авторське бачення видового поділу документної евристики.

Особлива увага надається автором рецензованої роботи з'ясуванню дефініції термінів «документальний пошук» та «інформаційний пошук»; розкриттю видів пошуку, зафіксованих у стандартах. До найважливіх здобутків О. М. Збанацької слід віднести видовий поділ документної евристики за наступними кри-

теріями: об'єкт документального пошуку, інституції та галузь знання, в яких здійснюється пошук. Залежно від об'єкта вона виокремила джерелознавчу, бібліографічну та патентну евристики. З точки зору інституційного підходу авторка виділяє архівну, музейну та документну інтернет-евристику. За галузевим підходом пропонує такі види як: літературознавча, медична, педагогічна та інші евристики.

Розділ четвертий «Парадигма документної евристики в інформаційному суспільстві» містить інформацію про розвиток документної евристики в інформаційному суспільстві; розкриває функційність, спільність і відмінність документно-інформаційних інституцій в реалізації документального пошуку; пропонує концептуальні підходи до розвитку документної евристики в інформаційному суспільстві. Авторка переконливо доводить вагому роль документної евристики в інформаційному суспільстві у подоланні існуючих проблем та бар'єрів, що виникають у процесі пошуку та використання різних типів і видів документів.

До цінних результатів у цьому розділі слід також віднести концептуалізацію подальшого розвитку документної евристики, пов'язану з: інтелектуалізацією як проявом загальної закономірності; лінгвістичністю; відповідністю інформаційним потребам користувачів; системністю; координованістю між усіма інформаційно-комунікаційними структурами; інтегрованістю; доступністю; комунікативністю; інституційністю.

Суттєвою особливістю представленої роботи є не лише її теоретична значимість, а й практичний внесок. Проведені дослідження вкрай необхідні бібліотечним спеціалістам України саме сьогодні.

Кожен розділ супроводжується підрядковими примітками. Список використаних джерел містить 587 бібліографічних описів на вітчизняні та зарубіжні документи. Особливої уваги заслуговує іменний покажчик на 255 осіб.

Загалом належний науковий рівень викладу теоретичного матеріалу вдало поєднується з його доступністю. Рецензована робота приваблює оригінальними підходами до аналізу та вирішення поставлених завдань, створює ґрунтовну теоретично-методологічну базу для розширення досліджень у сфері документних комунікацій; буде корисною для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, практиків документно-інформаційної сфери.